

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ป่าชุมชน
(ฉบับประชาชน)

KO
55
ป547
2537

จัดพิมพ์/เผยแพร่โดย

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการป่าชุมชน
และกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท
โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961139392

ร่างพระราชบัญญัติ

ป่าชุมชน

(ฉบับประชาชน)

จัดพิมพ์/เผยแพร่โดย

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการป่าชุมชน
คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท
โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๖

พิมพ์ครั้งที่ ๒ ๑ กันยายน ๒๕๓๗

แจกฟรี

ขอความกรุณาเผยแพร่
ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน (ฉบับประชาชน)
ต่อไปด้วย
หากท่านยินดีร่วมมือสนับสนุน
โปรดลงนามท้ายเอกสารและส่งกลับมายัง
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
เพื่อรณรงค์ผลักดันร่างพระราชบัญญัตินี้
ตามวิถีทางประชาธิปไตย

คำนำ

ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาพื้นที่ป่าได้กลายเป็นปัญหาวิกฤตที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกขณะ การลดลงอย่างรวดเร็วของปริมาณพื้นที่ป่าในประเทศไทย นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาการขาดความสมดุลของระบบนิเวศ การชะล้างหน้าดิน ความแปรปรวนของภูมิอากาศ ปัญหาน้ำท่วม ความแห้งแล้ง และการลดต่ำลงของผลิตผลในภาคเกษตรแล้ว การแย่งชิงผลประโยชน์จากป่า และความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายของรัฐต่อการจัดสรรทรัพยากรป่า ตลอดจนการที่กรมป่าไม้ขาดกำลังคน ทู่นและสมรรถภาพในการควบคุมดูแลป่า ยังได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ ดังเช่นกรณีความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับนายทุนอิทธิพลเพื่อแย่งป่าห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านตำบลน้ำเสียว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ กับนายทุนที่พยายามบุกรุกเข้ามาทำลายป่าโนนลานที่ยังมีความสมบูรณ์ กรณีป่าดงใหญ่ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งชาวบ้านได้รวมตัวกันขัดขวางนายทุนที่ต้องการเข้าไปแสวงหาประโยชน์จากการทำลายป่า กรณีการจับกุมหลวงพ่อประจักษ์ และกรณีพิพาทในพื้นที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง

กระแสความขัดแย้งอันเกิดจากนโยบายและระบบการจัดสรรทรัพยากรที่ไร้ประสิทธิภาพและการแย่งชิงผลประโยชน์ มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในแง่ของจำนวนพื้นที่ และระดับความรุนแรง ดังเช่น กรณีโครงการจัดที่ทำกินให้แก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่า

สงวนเสื่อมโทรม หรือ คจก. เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง ปัญหาป่าจึงเป็น ปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและแก้ไขอย่างเหมาะสม โดยเร็ว

ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ การแสวงหารูปแบบการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม ได้กระตุ้นให้ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนเริ่มหันมาให้ความสนใจกับแนวความคิดเรื่อง 'ป่าชุมชน' ในฐานะเป็นมิติหนึ่งของ ทางเลือกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน เริ่มมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพและความล้มเหลวของนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติที่สำคัญๆ เช่น นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ๒๕๒๘ และมีการออก แถลงการณ์ของกลุ่มเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่ไว้วางใจนโยบาย ป่าไม้แห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นต้น

เมื่อทางรัฐบาลได้ดำเนินโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนา การป่าไม้ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๓ องค์กรพัฒนาเอกชนและ นักวิชาการจากหลายสาขา ก็ได้จัดให้มีการระดมความเห็นจากสา- ชารณะเกี่ยวกับกรอบและกระบวนการทำงาน ตลอดจนผลกระทบของ โครงการแผนแม่บทที่อาจมีต่อประชาชนในชนบท โดยมีการจัดประชุม ๒ ครั้ง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๓ และเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๔ ตามลำดับ ที่ประชุมได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และถกเถียงกันอย่าง กว้างขวางในประเด็นต่างๆ เช่น วิธีคิดพื้นฐานแบบเดิมของโครงการ แผนแม่บท ที่มองคนหรือชุมชนแยกออกจากป่า การให้ความสำคัญ กับสัมปทานทำไม้และสวนป่ามากกว่าการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของ เกษตรกรรายย่อยและชุมชนบ้านป่า คำถามพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิ ชุมชนในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนขอบเขตและกระบวนการวางแผน

ซึ่งยังคงมีลักษณะของการวางแผนจากเบื้องบน ปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๓๖ คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ภาคเหนือและภาคอีสาน, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ได้ร่วมกันทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา” โครงการดังกล่าวเป็นการริเริ่มประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนในชนบททั้งในภาคเหนือและภาคอีสาน เจ้าหน้าที่ราชการจากหลายกรมกอง องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ และนักวิชาการจากสาขาต่างๆ เพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาหลักอันขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรและที่ดินทำกินในพื้นที่ป่า รวมทั้งเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อสรุปสำคัญประการหนึ่งจากงานวิจัย คือ ปัญหาช่องว่างและความขัดแย้งระหว่างวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นชนบทด้านหนึ่ง กับอีกด้านหนึ่งได้แก่นโยบายและกฎหมาย รวมถึงมาตรการดำเนินการของทางราชการ ซึ่งละเมิดจาง้วงและลิดรอนต่อสิทธิชุมชนและจารีตประเพณีวิถีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นเรื่อยมา และแม้เมื่อเราได้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งภายในกติกาของระบบประชาธิปไตยอยู่เป็นครั้งคราว รัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมาก็มิได้เคยใส่ใจอย่างจริงจัง ในเรื่องของการกระจายอำนาจตัดสินใจสู่ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ความตื่นตัวของสาธารณชนต่อความเสื่อมทรามของสภาพแวดล้อม ตลอดจนการเริ่มยอมรับในบทบาทและศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่า ซึ่งได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลายาวนานดังมีป่าชุมชน

มากมายนับร้อยนับพันแห่งทั่วประเทศเป็นประจักษ์พยานยืนยัน ได้กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้บางส่วนริเริ่มทำการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนขึ้นในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา หากแต่ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนของกรมป่าไม้ยังคงมีข้อจำกัดอยู่มากมายหลายประการด้วยกัน อาทิเช่น การกำหนดให้ป่าชุมชนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเท่านั้น ซึ่งย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับสภาวะการณความเป็นจริง เนื่องจากมีป่าชุมชนมากมายหลายแห่งในประเทศไทยตกอยู่ในพื้นที่ซึ่งทางราชการมาขีดเส้นในภายหลังให้เป็นเขตอนุรักษ์หรือเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑A เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนของกรมป่าไม้ ยังได้รับการยกย่องขึ้นโดยปราศจากการหารือและการเรียนรู้จากประสบการณ์และภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับป่ามานานหลายชั่วอายุคน ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงไม่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่อาจตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ป่าชุมชนได้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเท่ากับเปิดช่องทางนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงและกว้างขวางในที่สุด

ในทางตรงกันข้าม ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน ฉบับประชาชน ดังรายละเอียดปรากฏในเอกสารชิ้นนี้ เป็นการประมวลกลั่นกรองจากข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำวิจัยเป็นเวลากว่า ๒ ปี โดยทำการแปลวิถีชีวิต จารีตประเพณี และอุดมการณ์ป่าชุมชนของชาวบ้านออกมาเป็นข้อกฎหมาย อีกทั้งยังได้นำเอาร่างกฎหมายฉบับนี้ไปนำเสนอเพื่อทำการปรึกษาหารือร่วมกับตัวแทนของชาวบ้านจากพื้นที่ต่างๆ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ระดับสูงบางท่าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เจตนารมณ์และเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับนี้ สะท้อนความเป็นจริงทางสังคมและความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับนี้ วางอยู่บนหลักการสำคัญ คือ การปฏิเสธรระบบกฎหมายแบบอำนาจนิยมและการจัดการทรัพยากรแบบรวมศูนย์ ระบบกฎหมายและการจัดการทรัพยากร ในลักษณะยึดกุมอำนาจเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความลึกลับขัดแย้งขึ้นในสังคมไทยหลายประการด้วยกัน คือ

(๑) กฎหมายเกี่ยวกับป่าและทรัพยากรธรรมชาติแทบทั้งหมดที่มืออยู่ มักมีลักษณะลึกลับ และลทอนสิทธิชุมชน ด้วยการอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรเป็นของรัฐ และโอนอำนาจเหนือทรัพยากรมาเป็นของรัฐโดยเด็ดขาด โดยรวมศูนย์อำนาจบริหารจัดการมาอยู่ที่ส่วนกลางทั้งหมด

(๒) ระบบกฎหมายวางอยู่บนฐานคิดที่แยกคนและชุมชนออกจากป่า โดยมีสมมติฐานว่า คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุลไม่ได้ จนทำให้มองเห็นชาวบ้านเป็นศัตรูต่อป่า แนวความคิดนี้มีที่มาจากภาพของการจัดการป่าแบบตะวันตก ซึ่งขัดกับข้อเท็จจริงที่ว่า ในประเทศไทยชาวบ้านสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืนมาหลายชั่วอายุคน

(๓) รัฐใช้เกณฑ์กรรมสิทธิ์ในที่ดินแบบโฉนดอย่างตะวันตก มาเป็นหลักในการตรวจสอบสิทธิของเอกชนหรือชุมชนอย่างเคร่งครัด รัฐยึดกฎหมายแบบตะวันตกเป็นหลักในการจัดการป่า แต่เพียงอย่างเดียว โดยมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าในชุมชนชนบทของไทยตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต จวบจนปัจจุบันมีกฎเกณฑ์และจารีตประเพณีดั้งเดิมเกี่ยวกับสิทธิประเภทต่างๆ ในการถือครองที่ดิน เช่น สิทธิการใช้ สิทธิชุมชน เป็นต้น ทั้งที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในมิ่งรายศาสตร์ของทางภาคเหนือ และที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรอีกมากมาย แต่รัฐกลับเพิกเฉยไม่ยอมรับ ซึ่งนำไปสู่การขัดกันของประเพณีและกฎหมาย ยังผลให้ป่าถูกทำลาย เพราะกฎหมายถือว่าป่าเป็นของรัฐหรือเป็นของหลวง ชุมชนจึงไม่มี

ส่วนร่วมในการดูแล และรัฐก็ไม่มีกำลังพอที่จะดูแลได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ โดยไม่ต้องพูดถึงการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นอย่างดาษดื่นทั่วไป

(๔) รัฐบังคับใช้หลักเกณฑ์การบริหารจัดการ และการควบคุม เป็นการทั่วไปทั่วประเทศโดยไม่จำกัดพื้นที่ ในขณะที่สภาพของป่าและ วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นมีความหลากหลาย ยิ่งไปกว่านั้น รัฐ มองป่าเป็นเพียงที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน ทำให้ที่ ดินที่เคยเป็นป่า แม้จะไม่มีต้นไม้เหลือแล้วก็ยังเป็นป่าอยู่ ในขณะที่ ชาวบ้านมองป่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ วิถีชีวิต จารีตประเพณีและ วัฒนธรรมการผลิต และ

(๕) ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา รัฐมุ่งเน้นการพัฒนาภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม โดยมองข้ามการพัฒนาชนบทและภาคเกษตรซึ่งเป็น ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐให้การสนับสนุนการเจริญเติบโตของ ภาคอุตสาหกรรม โดยอุดหนุนทรัพยากร ทุน กำลังสมอง และกำลังแรง งานจากภาคเกษตร ด้วยวิธีคิดเช่นนี้เอง รัฐจึงสนับสนุนการทำสัมปทาน ไม้ และการปลุกสวนไม้โตเร็วเพื่อการพาณิชย์ แต่ไม่เคยใส่ใจกับการ พัฒนาศักยภาพของประชาชนในภาคเกษตร ซึ่งขึ้นอยู่กับมีส่วนร่วม และการมีอำนาจในการจัดการทรัพยากร การพัฒนาในลักษณะเช่นนี้ ทำให้ชนบทอยู่ในสภาพเสียเปรียบอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านยากจนลงและ สูญเสียทรัพยากรให้กับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

ความลึกลับขัดแย้งของระบบกฎหมาย นโยบายและระบบการจัด การทรัพยากรแบบรวมศูนย์ของรัฐดังกล่าวข้างต้น เป็นอุปสรรคที่สำ- คัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาระบบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การแก้ปัญหาจึงต้องเริ่มต้นด้วยการทบทวนระบบกฎหมาย นโยบาย และระบบการจัดการทรัพยากรของรัฐอย่างจริงจังและเร่งด่วน ร่างพระ

ราชบัญญัติป่าชุมชนจึงอาจนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นอีกประการหนึ่งของการทบทวนระบบกฎหมายและนโยบายดังกล่าว

ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับประชาชน เป็นการปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการที่ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดเป็นของรัฐ และองค์กรของรัฐเท่านั้นที่มีสิทธิในการควบคุมและจัดการ มาสู่แนวความคิดที่มองว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นของปวงชน รัฐและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกัน ในการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนถาวรและเป็นธรรม

การเปลี่ยนแปลงรากฐานแนวคิดเชิงกฎหมายเช่นนี้หมายความว่า สิทธิชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับการสถาปนาส่งเสริมจากรัฐ ด้วยการกระจายอำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการและความสามารถในการแสดงออกซึ่งสิทธิและเสียงตามกฎหมายของชุมชน ในการนี้กฎหมายป่าชุมชน ฉบับประชาชนจึงถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจที่ได้จากชาวบ้านในพื้นที่ป่าชุมชนมากมายหลายแห่ง และเป็นการริเริ่มนำเอาวิถีชีวิตและจารีตปฏิบัติของชาวบ้านมาปรับเปลี่ยนเป็นตัวบทกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม

กฎหมายป่าชุมชนนี้ยังสร้างขึ้นบนพื้นฐานของหลักการสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑. การยอมรับด้วยความเคารพต่อจารีตประเพณี และการพิสูจน์สิทธิตามจารีต ประเพณีที่มีอยู่ก่อนการประกาศใช้กฎหมาย โดยยอมรับการดำรงอยู่ของป่าชุมชน ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ประเภทใดตามกฎหมายอื่น และยอมรับสิทธิชุมชนในการปฏิบัติตามประเพณีที่มีอยู่เดิม โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง บรรดาชนบทรวมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ในการจัด

การทรัพยากรที่ชุมชนท้องถิ่นถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ถือเป็นสิทธิชุมชน
ท้องถิ่นที่รัฐพึงให้การรับรองและยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย

๒. ในกรณีที่จารีตประเพณีเดิมเสื่อมคลายไป หรือไม่มีจารีต
ประเพณีเดิมอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้
ยอมรับสิทธิชุมชนที่จะร่างกฎเกณฑ์และระบบการจัดการทรัพยากร
ขึ้นใหม่หลังจากประกาศใช้กฎหมาย โดยรัฐให้การรับรองกฎ-
เกณฑ์และระบบการจัดการของชุมชน และรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน
และกำกับให้เป็นไปตามความริเริ่มที่ชุมชนเสนอ

๓. สิทธิชุมชน จะต้องปราศจากการแทรกแซงด้วยวิธีการอื่นใด
จากรัฐ หรือด้วยวิธีการตามกฎหมายหรือทางนโยบาย

๔. การยอมรับ 'องค์กร' ชุมชนซึ่งมีหน้าที่ดูแลจัดการ ทรัพยากร
ของชุมชน เช่น คณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ
องค์กรชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย
มีหน้าที่ดูแลจัดการทรัพยากรตามกฎหมายเกณฑ์เงื่อนไขที่ชุมชนเป็นผู้
ริเริ่ม

๕. รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลให้การจัดการ
ทรัพยากรของชุมชนเป็นไปตามสัญญาที่ชุมชนได้ริเริ่มขึ้น

การเรียนรู้และการทำงานร่วมกับชาวบ้านตลอดระยะเวลา
หลายปีที่ผ่านมา ทำให้เราเชื่อมั่นว่าชาวบ้านในป่าชุมชนหลายร้อยแห่ง
ทั่วประเทศที่ได้มีการพัฒนาวิถีชีวิตอย่างสอดคล้องกับป่ามาหลาย
ชั่วอายุคน (รวมทั้งป่าชุมชนที่อาจเกิดใหม่อีกมากมาย หากได้รับการ
ส่งเสริมสนับสนุนจากระบบกฎหมายของรัฐ) มีศักยภาพมากมายในการ
จัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน ศักยภาพของชุมชนในการจัดการ
ทรัพยากรป่า แสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การผลิต ในความรู้สึกห่วงหาพันและจิตสำนึกของการอนุรักษ์ป่า ในรูปแบบและวิธีการจัดการป่า และในการรวมตัวกันปกป้องสิทธิของชุมชนจากการรุกรานของบุคคลภายนอก จารีตประเพณีและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ชาวบ้านใช้ในวัฒนธรรมการผลิตและการจัดการป่า แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเป็นไปของสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศชุมชน การสังเกตและสังสมประสบการณ์มาหลายชั่วอายุคนทำให้ความรู้เกี่ยวกับป่า ต้นไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศ ตกผลึกเป็นภูมิปัญญาและวิถีคิดอย่างเป็นระบบ

การพลิกฟื้นผืนป่าและธรรมชาติแวดล้อมของประเทศไทยให้คืนสู่สภาพความอุดมสมบูรณ์ จำต้องเริ่มต้นด้วยการยอมรับสิทธิชุมชนและกระจายอำนาจจัดการทรัพยากรคืนกลับสู่ชุมชน

การยกร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับนี้ได้กระทำต่อเนื่องมากกว่า ๓ ปี โดยการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างนักวิจัยในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการป่าชุมชน นักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้านในพื้นที่ป่าชุมชน และที่สำคัญก็ได้อาศัยเวียรแรง และกำลังสติปัญญาของคุณเจริญ คัมภีรภาพ และคุณศยามล ไกรยูรวงศ์ ปรับปรุงร่างนี้อย่างอดทน จนกระทั่งเสร็จสิ้น การจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับนี้จึงเป็นฉบับใหม่ล่าสุด และพร้อมที่จะนำเสนอต่อสาธารณะ

อนึ่ง สำหรับการจัดพิมพ์ร่างกฎหมายป่าชุมชนฉบับประชาชนเผยแพร่ครั้งใดก็ตามก่อนฉบับนี้นั้น ทางคณะผู้ร่างขอประกาศยกเลิกทั้งหมด เนื่องจากเป็นฉบับที่ยังไม่สมบูรณ์ อีกทั้งข้อมูลนำเสนอเอกสารนั้นก็ยังคงคลาดเคลื่อนต่อข้อเท็จจริง ฉะนั้น โปรดใช้ร่างฉบับพิมพ์ครั้งนี้ในการศึกษาพิจารณาต่อไป

ท้ายที่สุดนี้ ขอแสดงความชื่นชมต่อคุณเจริญ คัมภีรภาพ และ
คุณศยามล ไกรยูรวงศ์ ผู้เป็นเรี่ยวแรงสำคัญของการร่างพระราชบัญญัติ
ฉบับนี้อีกครั้งหนึ่ง และขอขอบคุณตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ป่าชุมชน
ทุกแห่ง ป่าไม้เขต นักวิชาการ และตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน
ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความคิดเห็นและการสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติ
ป่าชุมชนฉบับประชาชนด้วยดีเสมอมา

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการป่าชุมชน
คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท
โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

๒๒ กันยายน ๒๕๓๖

บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน

พ.ศ.

หลักการและเหตุผล

สังคมไทยมีรากเหง้าพื้นฐานเป็นสังคมเกษตร และชุมชนชนบทประกอบเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในอดีตสมัยที่ป่ายังอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตของประชาชนโดยทั่วไปก็อาศัยหาเลี้ยงชีพด้วยการบุกเบิกหักร้างถางพง ทำมาหากิน และดำรงชีพอย่างผูกพันกับป่ามาเป็นเวลาช้านาน ทางราชการเองก็ได้ให้การสนับสนุนและรับรองสิทธิในที่ทำกินที่บุกเบิกนั้น แม้กระทั่งเมื่อมีการเปิดประเทศเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ทางราชการมีนโยบายส่งเสริมการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อส่งออกหารายได้มาทำการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัย ก็ได้อาศัยชาวเกษตรกรชาวไทยที่ตอบสนองนโยบายของทางราชการ ทำการบุกเบิกหักร้างถางป่าขยายพื้นที่ทำกินและเพิ่มผลผลิตในภาคเกษตร จนเป็นผลให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงในด้านการส่งออกข้าว ต่อมาในช่วง ๓๐ ปีที่แล้ว ทางราชการมีนโยบายขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ฯลฯ เพื่อส่งออกไปสนองความต้องการของตลาดโลก และเป็นการหารายได้เข้าประเทศเพื่อนำมาใช้จุนเจือในการเร่งรัดพัฒนาอุต-

สหกรรม ชาวนาชาวไร่ไทย ก็คงเป็นกลุ่มประชากรที่ทำหน้าที่ขานรับ และตอบสนองนโยบายของทางราชการด้วยดีตลอดมา

ด้วยเหตุนี้เอง ทั้งโดยวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ และโดยนโยบายของทางราชการ จึงทำให้วิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นกับป่า ดำเนินควบคู่กันไปด้วยความผูกพันและเอื้ออำนวยต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นก็คือ ประวัติศาสตร์ของการบุกเบิกที่ป่าให้เป็นชุมชนและพื้นที่ทำการเกษตร ภายในกระบวนการดำรงชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นเหล่านี้ ก็ได้มีการสั่งสมประสบการณ์และภูมิปัญญาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ในลักษณะที่คนกับธรรมชาติคือ ป่า สามารถดำรงอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งหมดประกอบเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีคุณค่าสำคัญและจำเป็นต่อแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นที่ปรารถนาและแสวงหากันในขณะนี้โลกและสังคมมนุษย์กำลังต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติความเสื่อมโทรมของธรรมชาติแวดล้อม

ยิ่งไปกว่านั้น พื้นที่ป่าของไทยเป็นป่าเขตร้อน อุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรพันธุกรรมอันทรงคุณค่าทั้งในด้านการพัฒนายา และผลิตภัณฑ์ต่างๆ อย่างมหาศาล แต่ในขณะเดียวกัน พื้นที่ป่าของประเทศไทยอันทรงคุณค่าต่อการวิจัยและการพัฒนา กลับถูกใช้ประโยชน์ไปในทางที่เป็นแหล่งผลิตไม้เพื่ออุตสาหกรรมและการส่งออก ยังผลให้พื้นที่ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาโดยตลอด

ในสภาวะการณ์ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ เรายังพบว่ามี “ป่าชุมชน” ที่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นทำการปกป้องรักษาอยู่มากมายหลายร้อยหลายพันแห่งทั่ว

ประเทศ หลักการพื้นฐานของการจัดการป่าชุมชน คือ การยอมรับว่า ป่าเป็นสิทธิร่วมกันของชุมชน สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นจึงมีสำนึกร่วมกันถึงสิทธิและหน้าที่ในการดูแลจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าไปพร้อมๆ กัน สำนึกร่วมกันในสิทธิของชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนา จารีต ประเพณี วิถีปฏิบัติ และกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าที่สืบทอดเรื่อยมาหลายชั่วอายุคน อย่างไรก็ตาม สิทธิและอำนาจของชุมชนในการจัดการทรัพยากรยังไม่ได้รับการยอมรับให้มีสถานะทางกฎหมาย รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ มิได้เอื้ออำนวยต่อการจัดการป่าในรูปแบบการดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และให้ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรป่า

ดังนั้น จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชนเพื่อเป็นการรองรับสิทธิประเพณีของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนและได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งจะยังผลให้ราษฎรในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรป่า อันจะช่วยรักษาระบบธรรมชาติและสภาพแวดล้อม อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนให้ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติป่าชุมชน
พ.ศ.

.....
.....
โดยเห็นเป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน
.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป่าชุมชน”
พ.ศ.

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้
“ป่าชุมชน” หมายความว่า พื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นเขตป่าชุมชนและชุมชนที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าดังกล่าว ซึ่งได้กำหนดไว้ให้เป็นป่าชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้

“สิทธิชุมชน” หมายความว่า สิทธิร่วมกันของสมาชิกชุมชน ในการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อจารีตประเพณี วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตที่สืบเนื่องต่อกันมา ทั้งที่มีได้ตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือตามกฎหมายเกณฑ์ที่ตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวข้อสัมพันธกับการดูแลจัดการใช้ประโยชน์ และอนุรักษ์ทรัพยากร และเป็นสิทธิที่มีได้เป็นของรัฐหรือของปัจเจกบุคคลใด

“ชุมชน” หมายความว่า บุคคลที่ตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

“ผู้แทนชุมชน” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่สมาชิกของชุมชนซึ่งบรรลุนิติภาวะได้ให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกของชุมชนที่มีสิทธิในการคัดเลือกทั้งหมด คัดเลือกขึ้นมาเป็นผู้แทนในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“สภาตำบล” หมายความว่า สภาตำบลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล

“ไม้ใช้สอย” หมายความว่า ไม้ทุกชนิดทั้งที่เป็น ต้น กอ หรือ เถาไม่ว่ายังยืนต้น หรือล้มลง และให้หมายความรวมถึง ราก ปุ่ม ตอ หน่อ กิ่ง ดา หัว เหง้า เศษปลาย หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของไม้ ไม่ว่าจะถูกตัด ฟัน เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด หรือกระทำโดยวิธีการอื่นใดเพื่อนำมา

๑. ปลุกสร้าง ซ่อมแซมบ้านเรือน และสิ่งก่อสร้างเพื่ออยู่อาศัย และสาธารณูปโภคในชุมชน

๒. ทำฟืนและถ่านใช้ในครัวเรือน

๓. ประดิษฐ์ และจักสานเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือนและในชุมชน

“ของป่า” หมายความว่า สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่า เป็น

ต้นว่า

๑. ไม้พิน ถ่าน เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เมล็ด ผลไม้ หน่อไม้ ชันไม้ และยางไม้

๒. หญ้า อ้อ พง แขม ปรีอ คา กก กระจุต กล้วยไม้ กูด เห็ด และอื่น ๆ

๓. ซากสัตว์ ไข่ หนัง เขา นอ งา คราม ขน นาย กระดุก ขน รังนก ครั่ง รังผึ้ง น้ำผึ้ง ชีผึ้ง และมูลค้างคาว

“ความหลากหลายทางชีวภาพ” หมายความว่า ทรัพยากรของชาติที่มีความสืบเนื่องความแตกต่าง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทั้งมวลในสิ่งมีชีวิตหรือระหว่างชนิดของสิ่งมีชีวิต หรือระหว่างชนิดของสิ่งมีชีวิต และสภาวะแวดล้อม ทั้งที่อยู่บนบก ใต้ดิน ใต้น้ำ หรือในอากาศ

“คณะกรรมการป่าชุมชน” หมายความว่า คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้ง และรัฐมนตรีได้แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนของชุมชนในการบริหารจัดการป่าชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่ป่าชุมชน” หมายความว่า บุคคลในชุมชนซึ่งอธิบดี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป่าชุมชนแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมป่าไม้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ ๑

การกำหนดเขตป่าชุมชน

มาตรา ๖ พื้นที่ป่าที่จะกำหนดให้เป็นเขตป่าชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ พื้นที่ป่าที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือพื้นที่ป่าในเขตที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือพื้นที่ป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือพื้นที่ป่าในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรือพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้สงวนรักษาไว้เป็นเขตต้นน้ำลำธาร หรือพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้ดูแลจัดการป่าชายเลน ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก เขตเศรษฐกิจ ข ตลอดจนพื้นที่ที่อยู่ในที่จับสัตว์น้ำโดยห่างจากชายฝั่ง ๓ กิโลเมตร หรือพื้นที่ป่าที่ทางราชการสงวนหวงห้ามไว้ หรือพื้นที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งชุมชน หรือหน่วยงานตามกฎหมายนั้นประสงค์ที่จะกำหนดให้เป็นเขตป่าชุมชน

มาตรา ๗ การกำหนดเขตพื้นที่ป่าบริเวณใดให้เป็นเขตป่าชุมชนต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ตามความเป็นจริงของพื้นที่ดังต่อไปนี้

- (๑) เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ
- (๒) เพื่อรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
- (๓) เพื่อการอนุรักษ์ การใช้ และการพัฒนาสภาวะแวดล้อมให้

เกิดความยั่งยืน

(๔) เพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ในการยังชีพของชุมชน

(๕) เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิของชุมชนตามความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี หรือวิถีชีวิตแห่งท้องถิ่นที่ผูกพันกับการใช้ การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน

(๖) เพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

การตรวจสอบหรือการตีความตามวัตถุประสงค์ในวรรคแรก ไม่เป็นเหตุให้พนักงานเจ้าหน้าที่อ้างเหตุจำเป็นของทางราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ในการทำโครงการอื่นใด หรือมิให้ปฏิเสธ หรือจำกัด ดัดทอนเจตนารมณ์ของผู้ยื่นคำขอที่กำหนดพื้นที่ป่าให้เป็นเขตป่าชุมชน โดยสุจริตว่าขัดต่อวัตถุประสงค์ในข้อหนึ่งข้อใด

มาตรา ๘ เขตป่าชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ พื้นที่ป่าที่ ชุมชนดูแลรักษาว่างกฎระเบียบตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา หรือ อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารทางการเกษตร หรือใช้ประโยชน์จาก ไม่ใช่สอยที่จำเป็นเพื่อการยังชีพ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือพื้นที่ป่าที่ชุมชนมีความประสงค์จะให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชนและ ดูแลรักษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๗

การกำหนดพื้นที่ป่าบริเวณใดเป็นเขตป่าชุมชน ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตป่าชุมชนแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

การทำแผนที่แสดงเขตป่าชุมชนตามวรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำแนวเขตและทำแผนที่ในพื้นที่ป่าชุมชนจริงร่วมกับผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบล

การกำหนดเขตป่าชุมชนโดยพระราชกฤษฎีกา มีผลเป็นการเพิก

ตอนเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายอื่นในเขตป่าชุมชนนั้น โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอนเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๙ ให้เขตป่าชุมชนที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรา ๘ เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน การดูแล บริหารและองค์กรในการจัดการในเขตป่าชุมชนดังกล่าวให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ พื้นที่ป่าบริเวณใดที่

(๑) มีการดูแลรักษาโดยชุมชนหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบล แล้วแต่กรณี

(๒) มีกฎระเบียบ จารีตประเพณีของชุมชนในการดูแล กำกับควบคุมการใช้ การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรป่า

(๓) การดำเนินการตาม (๑) และ (๒) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๘

ให้ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบล ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบลที่ชุมชน หรือหมู่บ้าน หรือตำบลเลือกตั้งขึ้นมา จำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คนร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวน ๓ คน เพื่อทำแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่ป่าที่จะกำหนดเป็นเขตป่าชุมชน และภายในหกสิบวันนับตั้งแต่คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชนแล้วเสร็จ และยื่นคำขอให้รัฐมนตรีกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตป่าชุมชนให้แล้วเสร็จ

ในกรณีที่การกำหนดเขตป่าชุมชนตามวรรคสองไม่แล้วเสร็จภายใน

ในเวลาที่กำหนด สามารถขอขยายเวลาต่อรัฐมนตรีได้อีกไม่เกินสองครั้ง ๑
ละสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนด และให้ถือเป็นที่สุด

มาตรา ๑๑ ภายหลังจากวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ พื้นที่
ป่าบริเวณใดที่ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบล
มีความประสงค์ที่จะขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชน เมื่อผู้ยื่นคำขอแสดง
ให้ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า

(๑) การขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชนเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์
ในมาตรา ๗

(๒) มีผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบล
พร้อมที่จะดูแลรักษาป่าบริเวณที่จะขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชน

ให้รัฐมนตรีกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตป่าชุมชน

การดำเนินการกำหนดพื้นที่ป่าให้เป็นเขตป่าชุมชนตามวรรคสาม
ให้นำมาตรา ๑๐ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ คำขอให้กำหนดพื้นที่ป่าเป็นเขตป่าชุมชน จะต้อง
ไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางเจตนารมณ์ของผู้ยื่นคำขอในการดำเนินการให้
เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ และอย่างน้อยให้มีรายละเอียดดัง
ต่อไปนี้

(๑) วัตถุประสงค์

(๒) เนื้อที่ป่าที่จะขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชน

(๓) อาณาเขต และเขตติดต่อก

(๔) คณะกรรมการหรือองค์กร หรือกลุ่มบุคคลที่ดูแลรักษาพื้นที่
ป่าอยู่ก่อนที่จะกำหนดเป็นเขตป่าชุมชน

(๕) รายละเอียดเกี่ยวกับจารีตประเพณี หรือวิถีชีวิตของชุมชนที่

เกี่ยวข้องกับการใช้ การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ป่า
รวมทั้งกฎระเบียบของชุมชน

(๖) แผนที่แสดงเขตพื้นที่ป่า ตาม (๒)

ในกรณีพื้นที่ที่ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ
สภาตำบล มีความประสงค์ที่จะขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชนตามมาตรา
๑๑ คำขอนั้นไม่จำเป็นต้องมีรายละเอียดใน (๔) และ (๕)

มาตรา ๑๓ บรรดาคำขอและรายละเอียดที่พนักงานเจ้าหน้าที่
จัดทำก่อนเสนอให้มีการกำหนดพื้นที่บริเวณใดเป็นเขตป่าชุมชน ไม่ถือ
ว่าเป็นความลับของราชการ หากปรากฏว่าคำขอและรายละเอียดดัง
กล่าวคลาดเคลื่อน หรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ยื่นคำขอทั้งหมด
หรือบางส่วน ให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง

การปฏิเสธการแก้ไข หรือการแก้ไขคำขอ และรายละเอียด
ตามวรรคแรกให้ระบุเหตุผลด้วย

ในกรณีที่มีการแก้ไขปรับปรุงคำขอ และรายละเอียดตามวรรคแรก
ให้ถือว่าวันที่ได้ปฏิบัติตามมาตรานี้แล้วเสร็จ เป็นวันแรกของการยื่นคำ
ขอตามมาตรา ๑๐, ๑๑ และ ๑๔

มาตรา ๑๔ พื้นที่บริเวณใดที่ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการ
หมู่บ้าน หรือสภาตำบลประสงค์จะขอให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชนซ้ำกัน
ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้มีการตกลงร่วมกันก่อนที่จะยื่นคำขอ
ก่อนกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตป่าชุมชน

หากไม่สามารถตกลงกันได้ตามวรรคแรก ให้ผู้แทนชุมชน หรือ
คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและหน้าที่ร่วม
กันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

ในกรณีที่มีการโต้แย้งกันระหว่างผู้แทนชุมชนสองชุมชน หรือ คณะกรรมการหมู่บ้านสองหมู่บ้าน หรือสภาตำบลสองตำบลขึ้นไปว่า เห็นควรจะยื่นคำขอให้กำหนดพื้นที่ดังกล่าว เป็นเขตป่าชุมชนหรือไม่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้มีการตกลงร่วมกันให้มีการกำหนดเป็น เขตป่าชุมชน แล้วจึงยื่นคำขอกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตป่าชุมชน

การดำเนินการตกลงร่วมกันในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้กระทำโดยเปิดเผย

มาตรา ๑๕ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชนจัดให้มีหลักเขต และป้ายหรือเครื่องหมายอื่นแสดงแนวเขตป่าชุมชนไว้ตามสมควร เพื่อให้เห็นได้ว่าเป็นเขตป่าชุมชน

มาตรา ๑๖ คณะกรรมการป่าชุมชนใด มีความประสงค์จะ ขอย้ายเขตป่าชุมชนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ ให้ คณะกรรมการป่าชุมชนยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบ และนำเสนอต่อรัฐมนตรีให้กำหนดเป็นเขตป่าชุมชน โดยให้นำมาตรา ๑๑, ๑๒ และ ๑๔ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ การขยายเขตป่าชุมชน ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตที่เปลี่ยนแปลงแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว และให้นำมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวดที่ ๒

คณะกรรมการป่าชุมชน

มาตรา ๑๘ พื้นที่ป่าบริเวณใดที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตป่าชุมชน ให้มีคณะกรรมการขึ้นมากณะหนึ่งประกอบด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่หนึ่งคน สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของชุมชนไม่น้อยกว่าห้าคน ผู้ใหญ่บ้าน และหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แต่ละเขตหมู่บ้าน ในเขตป่าชุมชนคนหนึ่ง รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่บุคคลดังกล่าวข้างต้นเห็นสมควรไม่น้อยกว่าสองคนเป็น “คณะกรรมการป่าชุมชน” มีวาระการดำเนินการคราวละสี่ปี

กรรมการป่าชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งตามวรรคแรก ต้องเป็นสมาชิกของชุมชนที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิกของชุมชนในเขตป่าชุมชน ผู้ใหญ่บ้านและหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องมีถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนนั้น

คุณสมบัติของกรรมการป่าชุมชน วิธีการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของสมาชิกของชุมชนในเขตป่าชุมชนเป็นผู้กำหนด

ในกรณีที่เขตป่าชุมชนเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาร่วมกันอย่างน้อยสองชุมชน สองหมู่บ้าน หรือสองสภาตำบลขึ้นไป ให้คณะกรรมการป่าชุมชนมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกของชุมชน สมาชิกของหมู่บ้าน หรือสมาชิกสภาตำบลทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยให้มีสัดส่วนของผู้แทนแต่ละชุมชน แต่ละหมู่บ้าน หรือแต่ละสภาตำบลเป็นจำนวนเท่าๆ กัน การดูแลรักษาและจัดการให้เป็นไปตามบท

บัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยการบริหารจัดการป่าชุมชน

มาตรา ๑๙ ภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินการเลือกตั้งและสรรหาบุคคลให้มาเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนในมาตรา ๑๘ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำรายชื่อบุคคลดังกล่าวเสนอต่อรัฐมนตรีให้แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนโดยพลัน

มาตรา ๒๐ ภายหลังจากการที่คณะกรรมการป่าชุมชนได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๙ แล้ว ภายในเจ็ดวันให้มีการนัดประชุมโดยเร็ว โดยให้กรรมการผู้มีอาวุโสสูงสุดเป็นประธานชั่วคราวเพื่อคัดเลือกประธานและกำหนดตำแหน่งตามความเหมาะสม จากคณะกรรมการป่าชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้ง และแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา ๒๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๘ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
 - (๒) ลาออก
 - (๓) ได้รับโทษจำคุกหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
 - (๔) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
 - (๕) สมาชิกของชุมชนลงมติเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้กรรมการพ้นจากตำแหน่ง
- เมื่อมีข้อมูลประจักษ์แจ้งชัดว่ากรรมการไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) เมื่อรัฐมนตรีมีคำสั่งให้คณะกรรมการป่าชุมชนพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะกรรมการป่าชุมชน

ร่วมกับสมาชิกของชุมชน พิจารณาสรรหาสมาชิกของชุมชนที่ใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชนขึ้นแทนได้

กรรมการที่มาแทนบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง อยู่ในตำแหน่งตามวาระเท่าที่ผู้ที่ตนแทน

การแต่งตั้งบุคคลขึ้นมาแทนบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสองให้นำมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒ การประชุมคณะกรรมการป่าชุมชน ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเอาเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๓ การประชุมทุกคราว ต้องมีกรรมการประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๒๔ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการป่าชุมชน ภายในสามสิบวันนับแต่การกำหนดเป็นเขตป่าชุมชนแล้วเสร็จ

มาตรา ๒๕ ในเขตป่าชุมชนใดเมื่อความปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่าคณะกรรมการป่าชุมชนจงใจหรือละเว้นการกระทำใดๆ ขัดต่อพระราชบัญญัตินี้ในสาระสำคัญ โดยเพิกเฉยต่อคำทักท้วงของเจ้า

พนักงานเกินกว่าสองครั้งติดต่อกัน

ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ฟังรายงานตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง และได้มีคำเตือนเป็นหนังสือแล้ว หากยังเพิกเฉยฝ่าฝืนไม่ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำจากรัฐมนตรีให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อมีคำสั่งให้คณะกรรมการป่าชุมชนพ้นจากตำแหน่งเสียก็ได้

ภายในเวลาสิบห้าวันนับตั้งแต่คณะกรรมการป่าชุมชนพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนใหม่ โดยให้นำมาตรา ๑๘, ๑๙ และ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่รัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงตามวรรคสอง ต้องประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายจำนวนเจ็ดคน โดยให้มีสมาชิกของชุมชนที่ใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชนดังกล่าว นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน รวมกันไม่น้อยกว่าสามคน และบุคคลอื่นใดที่มีความเหมาะสม

มาตรา ๒๖ คณะกรรมการป่าชุมชนมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุม กำกับ ดูแล การใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗

(๒) ควบคุมดูแลป้องกันและรักษาป่าชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ให้คงสภาพสมบูรณ์ มีความสมดุลย์ทางนิเวศน์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

(๓) จำแนกพื้นที่ป่าชุมชนออกเป็นประเภทต่างๆ ตามความเหมาะสม ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชุมชนทุกประเภท โดยความเห็นชอบร่วมกันของสมาชิกชุมชน และ

ประกาศใช้กฎระเบียบดังกล่าวให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

(๔) วางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชน ตลอดจนความสมดุลย์ของทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่ป่าชุมชน

(๕) มีอำนาจในการพิจารณาและดำเนินการจัดการทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่าในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน โดยไม่เป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน และไม่ทำลายระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

(๖) มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการป่าชุมชนมอบหมาย

(๗) สั่งให้ผู้หนึ่งผู้ใดออกจากป่าชุมชน หรือให้งดเว้นการกระทำใดๆ ในเขตป่าชุมชน ตลอดจนจับกุมผู้กระทำความผิดในกรณีที่มีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) มีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกของชุมชนเป็นเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนในการดูแลรักษาป่าชุมชน

(๙) ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เห็นสมควร เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่ป่าชุมชน

(๑๐) พิจารณาการจัดสรรกองทุนป่าชุมชน ที่ได้รับการบริจาคจากสมาชิกของชุมชน หรือหน่วยงานรัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือบุคคลภายนอกชุมชน ให้ใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการป่าชุมชน โดยได้รับความเห็นชอบจากการประชุมร่วมกันของสมาชิกของชุมชน

(๑๑) ออกกฎระเบียบในการบริหารจัดการป่าชุมชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ และสอดคล้องกับกฎระเบียบที่คณะกรรมการเพณียของชุมชน ตลอดจนควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่คณะกรรมการป่าชุมชนกำหนดไว้

(๑๒) โกล่เกลี่ยประนีประนอม เมื่อสมาชิกของชุมชนเกิดความ

ขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

(๑๓) ให้ทำบันทึก รายงานการบริหารจัดการ และการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน

หมวดที่ ๓

การบริหารจัดการป่าชุมชน

มาตรา ๒๗ ในเขตป่าชุมชน มิให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการทำไม้ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายสวนป่า และกฎหมายอื่นมาบังคับใช้

มาตรา ๒๘ นอกเหนือการใช้ประโยชน์ของชุมชนในหมวดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านบุคคล หรือส่วนราชการและองค์กรของรัฐ หรือองค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรง หรือผ่านตัวแทน หรือการร่วมลงทุน ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับสิทธิประโยชน์ตอบแทนด้วย

มาตรา ๒๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ ในเขตป่าชุมชนซึ่งเดิมเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ เขตพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้สงวนรักษาไว้เป็นเขตต้นน้ำลำธาร หรือเขตพื้นที่ป่าที่ชุมชน อนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร หรือเขตพื้นที่ป่าที่ชุมชนชำระรักษาไว้ตามความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี

หรือเขตพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้ดูแลจัดการป่าชายเลน ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก หรือที่จับสัตว์น้ำห่างจาก ชายฝั่ง ๓ กิโลเมตร ห้ามมิให้เข้ายึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่ อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาไม้ ทำไม้ หรือกระทำด้วยประการ ใดๆ อันเป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ทำลายระบบนิเวศน์ และ ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน เว้นแต่

(๑) การใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยจากป่าชุมชน เพื่อวัตถุประสงค์ใน การยังชีพเท่านั้น ตามกฎระเบียบที่คณะกรรมการป่าชุมชนกำหนด ซึ่ง ไม่เป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ และ ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

(๒) การเก็บหาของป่า ตามกฎระเบียบที่คณะกรรมการป่าชุมชน กำหนด ซึ่งไม่เป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

(๓) การเก็บ รวบรวม ศึกษา วิจัย ค้นคว้า เกี่ยวกับทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป่าชุมชน

(๔) การกระทำของเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา ๒๖

(๕) การดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา ๓๔

ในเขตป่าชุมชนซึ่งเดิมเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๓๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ ในเขตป่าชุมชนนอกจาก เขตพื้นที่ป่าตามมาตรา ๒๔ ห้ามบุคคลใดยึดถือ ครอบครองทำประ

โยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ หรือกระทำ
ด้วยประการอื่นใดอันเป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ทำลายระบบ
นิเวศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน เว้นแต่

(๑) การใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยจากป่าชุมชน เพื่อวัตถุประสงค์
ในการยังชีพตามที่กฎระเบียบคณะกรรมการป่าชุมชนกำหนด ซึ่งไม่
เป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ และความ
หลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

(๒) การเก็บหาของป่า การเลี้ยงสัตว์ การจับสัตว์ การปลูกพืช
หรือการใช้ประโยชน์อื่นๆ ในเขตป่าชุมชน ตามที่กฎระเบียบที่คณะ
กรรมการป่าชุมชนกำหนด ซึ่งไม่เป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ไม่
ทำลายระบบนิเวศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

(๓) การเก็บรวบรวม ศึกษา วิจัย ค้นคว้า เกี่ยวกับทรัพยากร
และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนท้องถิ่น
ในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป่าชุมชน

(๔) การกระทำของเจ้าหน้าที่ป่าชุมชน และคณะกรรมการป่า
ชุมชนซึ่งปฏิบัติตามมาตรา ๒๖

(๕) การดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓๔

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้มีการเก็บ รวบรวม ศึกษาวิจัย ค้นคว้า
เกี่ยวกับทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับสัตว์
พืช หรือจุลชีพ ในเขตพื้นที่ป่าชุมชน โดยบุคคลหรือส่วนราชการ หรือ
องค์กรของรัฐ หรือองค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะกระทำโดยตรงหรือ
โดยอ้อมผ่านตัวแทน ลูกจ้าง หรือการร่วมลงทุน เว้นแต่ได้รับความ
เห็นชอบของคณะกรรมการป่าชุมชน

การกำหนดเงื่อนไขการให้ความเห็นชอบตามวรรคแรก ให้คำนึง

ถึงองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาแห่งท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี การอบรม ตลอดจนสิทธิประโยชน์ตอบสนองต่อชุมชนท้องถิ่น ในเขตป่าชุมชนที่ใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชน ตามสัดส่วนที่เหมาะสม จากประโยชน์ตอบแทนที่บุคคลดังกล่าวได้รับจากการใช้ประโยชน์จากการเก็บ รวบรวม ศึกษาวิจัย ดันคว่ำทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพในเขตป่าชุมชนดังกล่าว

มิให้นำบทบัญญัติในวรรคแรกมาใช้บังคับ ในกรณีที่สมาชิกของชุมชนที่ใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพในเขตป่าชุมชน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับ การเป็นตัวการ ตัวแทน ลูกจ้าง นายจ้าง หรือการร่วมลงทุนทางธุรกิจ กับบุคคลอื่น

มาตรา ๓๒ ในเขตป่าชุมชนนอกจากเขตพื้นที่ป่าตามมาตรา ๒๔ การทำไม้ใช้สอย ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการป่าชุมชน โดย กำหนดจำนวนไม้ที่ตัด ประเภทของไม้ที่ตัด จำนวนไม้ที่ต้องปลูกลดแทนที่ตัดในแต่ละครั้ง และประเภทของไม้ที่ปลูกลดแทนตามกฎหมาย ระเบียบที่คณะกรรมการป่าชุมชนกำหนดขึ้น

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่ชุมชนปลูกป่าฟื้นฟูขึ้นใหม่ในเขตป่าชุมชนซึ่งเดิมเป็นป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพแล้ว หรือพื้นที่ป่าที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือในเขตที่ดินรกร้างว่างเปล่า ชนิดของไม้ที่ปลูกและการใช้ประโยชน์ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ และการทำไม้ใช้สอย ตลอดจน การปลูกลดแทนให้นำมาตรา ๓๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๔ ให้คณะกรรมการป่าชุมชนจำแนกพื้นที่ป่าชุมชน

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961139392

ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะทางกายภาพ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของชุมชน เช่น ป่าอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ป่าชันน้ำ ป่าไผ่สอย ป่าวัด ป่าพิธีกรรม ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

มาตรา ๓๕ การจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำ ทั้งใต้ดินและบนบก ในเขตป่าชุมชนต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ และตามกฎหมายระเบียบที่คณะกรรมการป่าชุมชนกำหนด ซึ่งต้องไม่เป็นการเสียหายแก่สภาพของป่าชุมชน ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน

มาตรา ๓๖ การใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชนเป็นสิทธิร่วมกันของชุมชน สิทธิในการใช้ประโยชน์ดำรงอยู่ควบคู่กับหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

มาตรา ๓๗ การใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชน ห้ามมิให้สมาชิกของชุมชน หรือคณะกรรมการป่าชุมชน หรือบุคคลอื่นใดดำเนินการที่เป็นไปตามกรณีหนึ่งกรณีใดต่อไปนี้

- (๑) การทำไม้เพื่อการค้า หรือการทำไม้สัมปทานตามกฎหมายอื่น
- (๒) การอนุญาตให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดทำไม้เพื่อการค้า
- (๓) นำพื้นที่ป่าชุมชนส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดไปขาย หรือโอน หรือจำนอง หรือขายฝาก แก่บุคคลใดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชน หรือให้บุคคลใดเช่า หรือใช้ประโยชน์

หมวดที่ ๔

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๓๘ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ หน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) แนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการป่าชุมชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ร่วมกับคณะกรรมการทำแนวเขต และทำแผนที่ป่าชุมชน และรายงานต่อรัฐมนตรีในการกำหนดเขตป่าชุมชน และขยายเขตป่าชุมชน

(๓) ดำเนินการให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และวางกฎระเบียบที่สมาชิกของชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น

(๔) รายงานต่อรัฐมนตรีให้ยับยั้งการดำเนินการของคณะกรรมการป่าชุมชนและตรวจสอบ ตลอดจนทำหนังสือเป็นคำเตือน และข้อเสนอแนะการดำเนินงานของคณะกรรมการป่าชุมชน และดำเนินการให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน เมื่อเห็นว่าคณะกรรมการป่าชุมชนกระทำการใดๆ ซึ่งไม่เป็นตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน

(๕) มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๙ การจับกุมหรือปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการป่าชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หมวดที่ ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดกระทำให้เกิดความเสียหายทำลาย ซึ่งหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายอื่นใดที่จัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๑๕ ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดเข้ายึดถือ ครอบครอง ทำประโยชน์ หรืออยู่ อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาไม้ ทำไม้ หรือกระทำด้วยประการ ใดๆ อันเป็นการเสียหายแก่สภาพป่าชุมชน ทำลายระบบนิเวศน์ และ ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชน โดยไม่มีเหตุซึ่งให้กระทำ โดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๒๙ หรือ มาตรา ๓๐ ถ้าในเขตป่า ชุมชนตามมาตรา ๒๙ ผู้นั้นและผู้จ้างวาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน คณงาน ตลอดจนบริวารของผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ แต่ถ้าในเขตป่าชุมชนตามมาตรา ๓๐ ผู้นั้นและผู้จ้างวาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน คณงาน ตลอดจนบริวารของผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสน บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดขัดขวางการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการ การป่าชุมชนหรือผู้ที่คณะกรรมการป่าชุมชนมอบหมาย หรือเจ้าหน้าที่ ชุมชนในการดำเนินการตามมาตรา ๒๖ หรือขัดขวางการดำเนินงาน

ของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่พนักงานเจ้าหน้าที่มอบหมายตามมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๓ ผู้ใดขัดคำสั่งเจ้าหน้าที่ป่าชุมชน หรือคณะกรรมการป่าชุมชน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่สั่งตามมาตรา ๒๖ (๗) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๗ ผู้นั้นและผู้จ้างวาน ผู้รับจ้างผู้แทน คณงาน ตลอดจนบริวารของผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๕ ในกรณีที่ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลอื่นกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น

หมวดที่ ๖

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๖ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงการดำเนินการกำหนดเขตป่าชุมชน การบริหารจัดการป่าชุมชน และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีการกำหนดเขตป่าชุมชนให้ทั่วถึงในเขตพื้นที่ที่ประชาชนยื่นคำขอให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗

ป 1847

KO
55
ป547
2537

ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน
(ฉบับประชาชน)

หากท่านยินดีช่วยเหลือสนับสนุนการจัดพิมพ์
เพื่อการเผยแพร่แก่สาธารณชนให้มากยิ่งขึ้น

โปรดติดต่อ

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

สำนักงานชั่วคราว กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาคาร ๒ ชั้น ๒

ถนนบำรุงเมือง ป้อมปราบ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๒๒๓-๖๗๑๓, ๒๒๕-๗๒๕๓ โทรสาร ๒๒๖-๔๗๑๘